

Asia: VN/22263/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Suomen Erillisverkot Oy kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta.

Suomen Erillisverkot Oy pitää yleisesti suunnitellun lakiuudistuksen tavoitteita kannatettavina, mutta esittää eräät tarkentavat huomiot luonnoksessa valittuihin tavoitteiden saavuttamiskeinoihin. Valtion määräysvallassa olevien, lakiin perustuvaa erityistehtävää hoitavien yhtiöiden asema jäisi esityksen perusteella epäselvemmäksi ja heikommaksi kuin vastaavassa tilanteessa olevien kuntien ja hyvinvointialueiden asema. Edelleen esitys aiheuttaisi tällaisille yhtiöille hallinnollista taakkaa ja siten kustannuksia, jotka eivät ole oikeassa suhteessa esityksen tavoittelemaan hyötyyn, kun otetaan huomioon erityistehtävän lakisääteinen luonne.

Kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuva taloudellinen toiminta

Esitetyn 30 b §:n 2 momentin luetteloon tilanteista, joissa toimintaa ei katsota harjoitettavan kilpailutilanteessa markkinoilla, ei ole sisällytetty voimassa olevan kuntalain 126 §:n 2 momentin 5 kohtaa vastaavaa poikkeusta, joka koskee toimintaa, joka perustuu lakiin perustuvaan monopoliasemaan tai muodostaa luonnollisen monopolin tai tuottaa välittömästi näihin liittyviä palveluja. Esityksen perusteluissa (s. 45) todetaan kuntalain 126 §:n 2 momentin kohtien 4 ja 6 soveltuvan vain kuntien toimintaan, mutta kohtaa 5 ei käsitellä erikseen, eikä sen poisjättämiselle esitetä perusteluja.

Kyse ei tällöin ole esitetyn 30 b §:n 2 momentin 1 kohdan tarkoittamasta tilanteesta, jossa laki velvoittaisi tuottamaan palveluja tietyille, lain nojalla määritellylle vastaanottajajoukolle (vrt. HE

268/2014 vp, jonka mukaan kuntalain vastaava poikkeus ei sovellu tilanteisiin, joissa kyse on oikeudesta tai mahdollisuudesta harjoittaa toimintaa eikä varsinaisesta tuottamisvelvollisuudesta määrittelylle taholle). Kyse on sen sijaan rakenteellisesti markkinoille pääsyn sääntelystä – tilanteesta, jossa lainsäätäjä on tarkoituksella osoittanut tietyn toiminnan vain yhden toimijan hoidettavaksi ja sulkenut muut toimijat sen ulkopuolelle. Tällainen tilanne vastaa kuntalain 126 §:n 2 momentin 5 kohdan soveltamisalaa, mutta jää esityksessä 30 b §:ssä kokonaan vaille suoraa lakiperusteista poikkeusta.

Ehdotettu muutos on ongelmallinen erityisesti lakiin perustuvaa erityistehtävää hoitavien valtion yhtiöiden kannalta. Esityksessä muodossa erityistehtävää hoitavien yhtiöiden asema, kun niiden toiminta perustuu lain tarkoittamaan yksinoikeuteen, jäisi nojaamaan ainoastaan 30 e §:n 1 momentin "merkittävä yleinen etu" -poikkeukseen, jota esityksen perusteluiden mukaan (s. 53) tulee tulkita suppeasti ja jonka soveltaminen edellyttää, että edun toteuttaminen olisi tosiasiallisesti mahdotonta ilman kilpailuneutraliteettia vaarantavia vaikutuksia. Tämä on huomattavasti korkeampi ja epävarmempi kynnyks kuin kuntien ja hyvinvointialueiden suoraan laista ilmenevä poikkeus.

Itsearviointivelvoite

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on ehdotettu lisättäväksi kilpailulakiin uusi lain soveltamisalanpiirissä oleville organisaatioille velvoite laatia ja dokumentoida kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa koskeva itsearviointi.

Itsearviointivelvoitteen osalta Suomen Erillisverkot Oy katsoo, että mikäli 30 b §:ää sovellettaisiin esityksessä muodossa myös erityistehtävää hoitavaan yhtiöön sen kilpailullisen sivutoiminnan osalta, olisi tärkeää, että itsearviointivelvoite kohdistuu yksikkökohtaisesti vain siihen toiminnan osaan, joka tosiasiaassa tapahtuu kilpailutilanteessa markkinoilla, eikä koko yhtiön toimintaan. Esityksen perusteluissa (s. 47) todetaan velvoitteen olevan yksikkökohtainen, mutta käytännön soveltaminen tilanteessa, jossa erityistehtävä ja vähäinen kilpailullinen toiminta hoidetaan samassa oikeushenkilössä ilman erillistä tytäryhtiö- tai tulosityksikkörakennetta, jää esityksessä avoimeksi.

Kirjanpidon eriyttäminen

Esityksen vaikutusarvioinnissa (4.2.1, s. 35–36) hallinnollisten kustannusten vähäisyyttä perustellaan havainnolla, että osa kunnista esittää vastaavan kuvauksen jo nyt vapaaehtoisesti tilinpäätöksessään. Esityksessä itsessään todetaan (alaviite 20, s. 35), ettei vastaavaa kokonaiskuvaa ole olemassa valtion yksiköiden osalta. Kustannusarvio ei siis perustu valtion erityistehtävayhtiöitä koskevaan aineistoon, ja näin ollen on katsottava, että hallinnollisten kustannusten vaikutusarviointia tulisi tältä osin täydentää ennen esityksen antamista.

Käytännössä erillisen kirjanpidon, tilikausikohtaisen tuloslaskelman ja sen lisätiedoksi vaadittavan toiminnankuvauksen laatiminen edellyttäisi valtion erityistehtävayhtiössä kustannuslaskennan rakentamista ja ylläpitämistä myös sellaiselle toiminnalle, jota varten vastaavaa eriyttämistä ei

aiemmin ole ollut tarpeen tehdä, koska erityistehtävän rahoitusmalli ei ole perustunut markkinaehtoiseen kustannuslaskentaan. Tästä aiheutuisi kertaluonteisten kustannusten lisäksi toistuvia, tilikausittaisia kustannuksia (kuvauksen päivittäminen, mahdollinen tilintarkastuskustannusten kasvu lisääntyvän tilinpäätösaineiston myötä), jotka eivät olisi oikeassa suhteessa kilpailullisen toiminnan laajuuteen.

Soveltamisalan poikkeukset

Suomen Erillisverkot Oy viittaa 30 b §:n kohdalla esitettyyn ja katsoo, että 1 momentin "merkittävä yleinen etu" -poikkeuksen suppea tulkinta ja korkea soveltamiskynnys ("tosiasiallisesti mahdotonta toteuttaa") ei sovellu tarkoituksenmukaisesti tilanteisiin, joissa kyse on suoraan lainsäädäntöön perustuvasta erityistehtävästä. Tällaiset tilanteet olisi perusteltua erottaa selkeästi 30 b §:n soveltamisalan ulkopuolelle jo toiminnan luonteen määrittelyn tasolla, eikä jättää niitä riippuvaiseksi tapauskohtaisesta ja tulkinnanvaraisesta poikkeusperusteen soveltamisesta.

Tyrkkö Teemu
Suomen Erillisverkot Oy